UO'K: 630.631

Abdullayev O.Sh.

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti "Barqaror dehqonchilik, ekologiya va atrof-muhit muhofazasi" kafedrasi assistenti.

Qosimoxunov *M.Q.*

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti "O'rmonchilik" ta'lim yo'nalishi 2 bosqich talabasi

Abdullayev O.Sh.

Assistant at the Department of Sustainable Agriculture, Ecology, and Environmental Protection, Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnologies.

Qosimoxunov M.Q.

Second-year student specializing in Forestry, Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnologies.

O'ZBEKISTONDA O'RMONCHILIK SOHASIGA QARATILAYOTGAN E'TIBOR VA UNING AHAMIYATI.

THE ATTENTION PAID TO THE FORESTRY SECTOR IN UZBEKISTAN AND ITS SIGNIFICANCE.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonda o'rmonchilik sohasiga qaratilayotgan e'tibor, daraxt ekish va yashil hududlarni ko'paytirish ishlari haqida so'z yuritiladi. O'rmonlarning tabiat, inson salomatligi va iqtisodiyot uchun ahamiyati oddiy misollar orqali tushuntiriladi. Shuningdek, "Yashil makon" umummilliy loyihasi, cho'llanishga qarshi kurashish, ko'chatlarni parvarishlash va o'rmonlarni asrash masalalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *o'rmonchilik, ko'kalamzorlashtirish, "Yashil makon", ko'chat, ekologiya, cho'llanish, tabiatni muhofaza qilish.*

Abstract: *This article discusses the attention being paid to the forestry sector in Uzbekistan, as well as efforts to plant trees and expand green areas. It illustrates the importance of forests for nature, human health, and the economy through simple*

examples. Additionally, the article examines the "Yashil Makon" (Green Space) nationwide project, the fight against desertification, the care of saplings, and forest conservation.

Keywords: *forestry, greening, "Yashil Makon", sapling, ecology, desertification, nature conservation.*

Kirish: Bugungi kunda tabiatni asrash va atrof-muhitni yaxshilash muhim masalalardan biri hisoblanadi. Aholi sonining ko‘payishi, ayrim hududlarda suv tanqisligi, tuproqning yemirilishi va havoning ifloslanishi yashil hududlarni ko‘paytirishni talab qilmoqda. Bu jarayonda o‘rmonlarning o‘rni katta.

O‘rmonlar havoni tozalashga, tuproqni shamol va suv eroziyasidan himoya qilishga, ko‘plab hayvonlar va o‘simliklar uchun yashash joyi yaratishga yordam beradi. Daraxtlar soyasi yozda issiqni kamaytiradi, ayrim hududlarda esa qum va changning tarqalishini cheklaydi. Shu sababli o‘rmonchilik nafaqat daraxt ekish, balki tabiatni asrash va kelajak avlod uchun sog‘lom muhit yaratish bilan ham bog‘liq.

O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda ko‘kalamzorlashtirish va o‘rmonlarni rivojlantirish masalalariga e’tibor qaratilmoqda. Jumladan, “Yashil makon” umummilliy loyihasi orqali ko‘chat ekish, aholi yashash joylarini obodonlashtirish va yashil hududlarni kengaytirish ishlari olib borilmoqda.

O‘rmonlarning tabiat va inson hayotidagi ahamiyati.

O‘rmonlar tabiat muvozanatini saqlashda muhim vazifalarni bajaradi. Daraxtlar fotosintez jarayonida karbonat angidridni o‘zlashtirib, kislorod ajratadi. Daraxtzorlar tuproq namligini saqlashga yordam beradi va kuchli shamol ta’sirini kamaytirishi mumkin. Tog‘li hududlarda o‘simlik qoplami tuproqning yuvilib ketish xavfini kamaytirishga xizmat qiladi.

O‘rmonlar iqtisodiy jihatdan ham foydalidir. Ulardan yog‘och, ayrim meva va dorivor o‘simliklar, urug‘ va boshqa tabiiy mahsulotlar olinadi. Bunda o‘rmon

resurslaridan tartibli va tejamkor foydalanish kerak. O‘rmonni kesish yoki tabiiy o‘simliklarni yo‘qotish o‘rnini tiklash choralari bilan birga olib borilishi lozim.

O‘zbekiston hududining katta qismi qurg‘oqchil bo‘lgani uchun har qanday daraxt turini istalgan joyga ekish to‘g‘ri bo‘lmaydi. Ko‘chat tanlashda tuproq, iqlim, suv bilan ta’minlanganlik va hududning tabiiy sharoiti hisobga olinishi kerak.

O‘zbekistonda o‘rmonchilikka berilayotgan e’tibor.

O‘zbekistonda yashil hududlarni kengaytirish va o‘rmonlarni muhofaza qilish bo‘yicha turli ishlar amalga oshirilmoqda. “Yashil makon” umummilliy loyihasi aholining yashash joylarida daraxt va butalarni ko‘paytirish, ko‘kalamzorlashtirish ishlarini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu tashabbusda tashkilotlar, ta’lim muassasalari, mahallalar va fuqarolarning ishtiroki muhim.

O‘rmonchilik sohasida ko‘chat yetishtirish, urug‘lik materiallarini tayyorlash, yangi o‘rmonzorlar barpo etish va mavjud daraxtzorlarni parvarishlash katta ahamiyatga ega. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-maydagi PF-90-son Farmonida o‘rmonlarni boshqarish tizimini takomillashtirish, yashil hududlarni kengaytirish va cho‘llanishga qarshi kurashish bilan bog‘liq chora-tadbirlar belgilangan.

Bu ishlarning samarali bo‘lishi uchun ko‘chat ekish bilan cheklanib qolmaslik kerak. Ekilgan ko‘chatlarni sug‘orish, begona o‘tlardan tozalash, zararkunandalardan himoya qilish va ularning o‘sishini kuzatib borish zarur. Agar ko‘chatlar parvarish qilinmasa, ularning bir qismi qurib qolishi mumkin. Shuning uchun ekilgan ko‘chatlar soni bilan birga, ularning qancha qismi yashab qolganini ham hisobga olish muhim.

Cho‘llanishga qarshi kurashishda o‘rmonlarning roli.

Cho‘llanish - yerlarning tabiiy va xo‘jalik imkoniyatlari pasayib borishi bilan bog‘liq jarayon. Bunga suv tanqisligi, o‘simlik qoplamining kamayishi, shamol

eroziyasi va tuproq sho‘rlanishi sabab bo‘lishi mumkin. O‘rmonzorlar va himoya daraxtzorlari ushbu muammolarni kamaytirishga yordam beradi.

Masalan, dalalar chetida tashkil etilgan ihota daraxtzorlari shamol tezligini pasaytirishi va ekin maydonlarini himoya qilishi mumkin. Qumli va qurg‘oqchil joylarda esa shu sharoitga mos daraxt va butalarni ekish qum ko‘chishini cheklashga yordam beradi. Bunday hududlarda o‘simlik turini tanlashda suvga ehtiyoj, tuproqning sho‘rlanishi va mahalliy iqlim hisobga olinishi kerak.

Orolbo‘yi hududida ham o‘simlik qoplamini tiklash va qum-chang tarqalishini kamaytirishga qaratilgan ishlar muhim ahamiyatga ega. Har bir hududning tabiiy sharoiti turlicha bo‘lgani uchun o‘rmonzor barpo etish ishlari mutaxassislar tavsiyasi asosida tashkil qilinishi lozim.

O‘rmonchilikni rivojlantirish bo‘yicha takliflar.

O‘rmonchilik sohasini yanada rivojlantirish uchun bir nechta takliflarni amalga oshirish mumkin. Birinchidan, hududning tuproq va iqlim sharoitiga mos daraxt turlarini tanlash kerak. Ikkinchidan, ko‘chat ekilgandan keyin ularni muntazam parvarishlash va yashab qolish darajasini tekshirish lozim. Uchinchidan, mahalliy daraxt va buta turlarini ko‘paytirishga alohida e’tibor berish zarur.

To‘rtinchidan, o‘rmon xo‘jaliklari va oliy ta’lim muassasalari hamkorligini kuchaytirish foydali bo‘ladi. Talabalar amaliy mashg‘ulotlarda ko‘chat ekish, urug‘ tayyorlash, daraxtlarni aniqlash va o‘rmon holatini kuzatish bo‘yicha tajriba orttirishlari mumkin. Beshinchidan, aholiga daraxtlarni asrash, noqonuniy kesishning oldini olish va suvni tejash haqida tushuntirish ishlarini olib borish kerak.

Shuningdek, zamonaviy xaritalar va sun’iy yo‘ldosh tasvirlaridan foydalanib, o‘rmonzorlarning holatini kuzatish mumkin. Bunday usullar mutaxassislarga qaysi hududlarda yashil qoplama kamaygani yoki yangi daraxtzorlar tashkil etish zarurligini aniqlashda yordam beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o‘rmonchilik O‘zbekistonning ekologik barqarorligi uchun muhim sohalardan biridir. O‘rmonlar havoni tozalash, tuproqni himoya qilish, biologik xilma-xillikni saqlash va cho‘llanishga qarshi kurashishda katta ahamiyatga ega. “Yashil makon” umummilliy loyihasi va o‘rmonlarni boshqarishni takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar yashil hududlarni kengaytirishga xizmat qiladi. Biroq yaxshi natijaga erishish uchun faqat ko‘chat ekish yetarli emas. Ko‘chatlarni to‘g‘ri tanlash, o‘z vaqtida sug‘orish, parvarishlash va ularning yashab qolishini tekshirish kerak. O‘rmon xo‘jaliklari, ta’lim muassasalari va aholining hamkorligi kuchaysa, o‘rmonchilikni rivojlantirish va tabiatni asrash bo‘yicha yanada yaxshi natijalarga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-maydagi PF-90-son Farmoni. O‘rmonlarni boshqarish tizimi va yashil hududlarni kengaytirishga oid chora-tadbirlar. https://lex.uz/uz/acts/7552003

2. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Global Forest Resources Assessment 2020: Main Report. Rome: FAO, 2020. https://doi.org/10.4060/ca9825en

3. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. https://sdgs.un.org/2030agenda

4. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The State of the World’s Forests 2022. Rome: FAO, 2022. https://doi.org/10.4060/cb9360en